

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
Факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної
Кафедра початкової освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»

Студентки 2 курсу МАПЗ групи
Галузі знань : 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальності : 013 Початкова освіта
Сорочан Анжели Леонідівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне
джерело

Науковий керівник:
Стахова Інна Анатоліївна,
доктор філософії (PhD),
доцент кафедри початкової освіти

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Вінниця – 2023 рік

ПЛАН	
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ	8
1.1. Реалізація інтегрованого підходу на уроках літературного читання як психолого-педагогічна проблема	8
1.2. Дефінітивний аналіз поняття «читацька компетентність»	17
1.3. Діагностика сформованості читацької компетентності молодших школярів на констатувальному етапі експерименту	26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ	39
2.1. Європейський досвід формування читацької компетентності молодших школярів у рамках інтегрованого підходу	39
2.2. Передовий педагогічний досвід формування читацької компетентності молодших школярів у контексті інтегрованого підходу	51
2.3. Діагностика розвитку навичок усного мовлення молодших школярів на підсумковому етапі експерименту	58
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Сьогодні Українська система освіти знаходиться у процесі євроінтеграції, багато освітніх методик вивчаються та імплементуються у роботу з молодшими школярами. Зокрема, європейська освітня політика базується на інтеграції, це ж саме ми спостерігаємо у Новій українській школі. Інтеграція змогла поєднати в собі різні теми та навчальні дисципліни. Інтегрований урок становить для дітей цінність, адже дозволяє сприймати навчальний матеріал комплексно, що відповідає дитячій сенситивній природі пізнання. Інтеграція дозволяє поєднати в собі знання з різних освітніх галузей та спрямована не на просте репродуктивне запам'ятовування, а на творче переосмислення та реалізацію отриманих знань. У процесі інтегрування уроків або ж навчальних тем вчитель може розв'язати низку педагогічних завдань, зокрема покращити процес формування читацької компетентності учнів. Це питання є досить актуальним на сьогоднішній день, адже у зв'язку із значною роллю гаджетів у житті школярів, процес читання відводиться на задній план, діти не проявляють особливий інтерес до книги, замінюють їх відео із популярних соціальних мереж. Зважаючи на це, сучасна початкова школа потребує нових шляхів, засобів, форм, методів, прийомів формування читацької компетентності учнів. Саме таким шляхом, на нашу думку, є інтеграція. Вона дозволить подивитися на книгу через призму різних навчальних предметів, креативно організувати діяльність з нею. На нашу думку, використання інтегрованого підходу забезпечить перехід від традиційних прийомів роботи з дитячою літературою до інноваційних, що так необхідні сучасному учневі.

Питання реалізації інтегрованого підходу в освітньому процесі учнів, так само як і питання формування читацької компетентності висвітлено у законі України «Про освіту», Державному стандарті початкової освіти, концепції Нової української школи, типових освітніх програмах, концепції літературної освіти тощо.

Ці питання неодноразово, проте під різним кутом, піднімалися у працях класиків педагогіки. Так, ще Я. Коменський створив першу абетку для дітей, використавши у ній зображення різних об'єктів природного та соціального світу. Ж. Руссо активно закликав до всебічного розвитку дітей, зокрема, у своїй книзі «Еміль або про виховання» радив читати твори на природі, на його думку, це сприяло активізації дитячого сенсорного сприймання та розвитку читацького інтересу. У українських класиків педагогіки ми також знаходимо цікавинки стосовно формування читацької компетентності завдяки інтегрованому підходу. Наприклад, С. Русова активно наполягала на вивченні української народної творчості, у її освітніх закладах процес читання педагогом книги тісно переплітався з вивченням народних прислів'їв, приказок, оповідань, легенд. В. Сухомлинський у Павлівській школі створив кімнату казки для дітей, де активно залучав школярів до читання, фантазування та обговорення прочитаного. Окрім того, педагог практикував уроки під відкритим небом, де разом з дітьми складав цікаві оповідки та розповіді.

Аналізуючи сучасну систему освіти, її постійну реформацію на шляху до євроінтеграції, можемо стверджувати, що процесами інтеграції активно займалися такі науковці, як-от: І. Бех, Є. Іванченко, І. Козловська, Г. Лисенко, О. Локшина, М. Сова, Г. Федорець, С. Якименко та інші. Питання формування читацької компетентності учнів висвітлювали у своїх роботах О. Вашуленко, Н. Комарівська, І. Лапшина, В. Мартиненко, В. Науменко, О. Савченко, О. Слободяник, Т. Суржук та інші. Звертали увагу на особливості інтегрування в мовно-літературній освітній галузі Л. Дабіжа, Н. Комарівська, Н. Лазаренко, І. Лапшина, Л. Любчак, К. Пономарьова, О. Савченко та інші.

Незважаючи на провідні дослідження у сфері формування читацької компетентності школярів засобами інтеграції, це питання залишається нерозкритими та потребує опрацювання. Саме тому темою нашого дипломного дослідження було обрано тему: «**Інтегрований підхід до**

формування читацької компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи»

Об'єкт дослідження: формування читацької компетентності молодших школярів.

Предмет дослідження: методика використання інтегрованого підходу в процесі формування читацької компетентності учнів у початковій школі.

Мета: теоретично обґрунтувати та практично перевірити ефективність використання інтегрованого підходу в процесі формування читацької компетентності молодших школярів.

Мета дослідження конкретизована в таких **завданнях:**

1. На основі аналізу наукової психолого-педагогічної літератури охарактеризувати основні дефінітивні поняття дослідження («компетентність», «читацька компетентність», «інтегрований підхід» тощо).
2. Визначити, обґрунтувати компоненти, критерії, показники та рівні сформованості читацької компетентності молодших школярів.
3. Дослідити методичні аспекти формування читацької компетентності молодших школярів.
4. Провести діагностику сформованості читацької компетентності молодших школярів на констатувальному та підсумковому етапах експерименту.

Для досягнення мети і виконання завдань дослідження ми використали такі **методи:** *теоретичні* (аналіз наукової, методичної психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження); *емпіричні* (спостереження, інтерв'ювання, анкетування, аналіз творчих робіт учнів, проведення констатувального та підсумкового етапів експерименту).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась протягом 2022-2023 рр. на базі опорного навчального закладу «Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів» с. Довжок Ямпільської міської ради Вінницької області. У експерименті взяли участь 11 учнів та 3 педагогів початкової школи.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (22-23 листопада м. Вінниця)», на VII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (28-29 березня 2023 року м. Вінниця), на Міжнародній науково-практичній міждисциплінарній конференції «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців: педагогічна та філологічна парадигми» (11 травня 2023 року м. Тернопіль), на XX міжуніверситетській студентській науково-практичній конференції «Актуальні питання культури мовлення» (21 лютого 2023 р., м. Вінниця), на VII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (28-29 березня 2023 року), на конференції «Українська дитяча література : здобутки й перспективи розвитку» (5 квітня, 2023 року), на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (27 квітня 2023 року, м. Вінниця); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми педагогічної освіти в контексті євроінтеграції: теорія, практика, інновації» (09 листопада 2023 року, м. Миколаїв); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Нові педагогічні виміри професійного розвитку майбутніх учителів: сучасні реалії та виклики» (15 листопада 2023 р., м. Бердянськ).

Результати дослідження висвітлені у таких **публікаціях**:

Сорочан Анжела. Формування читацької компетентності молодших школярів у процесі створення коміксів. *Українська дитяча література : здобутки й перспективи розвитку: збірник статей. Упор. Лапишина І.М., Віннічук А.П. Вип. 5. Вінниця : ВДПУ, 2023. С. 133-137*

Сорочан Анжела. Інтегрований підхід до організації уроків літературного читання в початковій школі. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 28-29 березня 2023 р.) / за ред. О.П. Демченко, Н.О.; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної.* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 12. С. 236-239 URL: https://drive.google.com/file/d/1Sp4p_yeoNctYocUYnlA9yM4tASXo0pKV/view

Сорочан Анжела. Букросинг як засіб формування читацької компетентності учнів початкової школи. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 27 квітня 2023 р.).* Вінниця, 2023. Вип. 5. С. 170-172. URL: https://drive.google.com/file/d/15wOkZ9V_5pVC5vCdnGJH9DIEmB97Rg9v/view

Елементи наукової новизни: проаналізовано поняття «читацька компетентність молодшого школяра», визначено його структуру та особливості; розкрито значення інтегрованого підходу у процесі формування читацької компетентності. Нами запропоновано діагностичний інструментарій (компоненти, критерії, показники, рівні) сформованості читацької компетентності молодших школярів.

Практичне значення: запропоновано методичний інструментарій формування читацької компетентності учнів початкової школи, запропоновано передовий досвід використання інтегрованого підходу для формування читацької компетентності молодших школярів, що може бути корисним вчителям практикам та майбутнім педагогам.

Структура і обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, 2 розділів (6 підрозділів), загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

Сучасна розбудова початкової освіти характеризується ускладненнями, великою кількістю інформації та обмеженістю часу для її опрацювання. Провідне завдання шкільної освіти – виховати інтелектуально розвинену творчу особистість, здатну генерувати оригінальні ідеї, приймати вольові рішення, бути освіченою у всіх сферах життя людини. Ще з початкової школи активно розвивають дитячий світогляд, формують цілісну картину світу уроки літературного читання. Школярі опрацьовують велику кількість творів, знайомляться з різними сюжетними лініями, тим самим навчаються аналізувати події, робити власні висновки. Використання інтегрованого підходу на уроках літературного читання дозволить цілісно сприймати художні твори, оцінювати вчинки героїв всесторонньо, вибудовувати власну траєкторію успіху тощо.

Питання використання інтегрованого підходу в освітньому процесі початкової школи висвітлено в Державному стандарті початкової освіти, концепції Нової української школи типових освітніх програмах для молодших школярів (автори О. Савченко, Р. Шиян). Особливості використання інтегрованого підходу на уроках літературного читання розглядали І. Большакова, М. Вашуленко, О. Вашуленко, О. Волощенко, М. Захарійчук, О. Іщенко, О. Козак, Н. Комарівська, І. Лапшина, Г. Остапенко, М. Пристінська, О. Савченко та ін. Звернули увагу на важливості використання інтеграції у початковій школі І. Бех, І. Козловська, К. Крутій, Г. Лисенко, Л. Любчак, О. Міцкевич, С. Якименко та ін.

Поняття «інтеграція» у науковій літературі трактується по різному, зокрема, ми схильні вважати, що воно є процесом взаємодії, об'єднання, взаємовпливу, взаємопроникнення, взаємозближення, відновлення єдності двох або більше систем, результатом якого є утворення нової цілісної системи, яка набуває нових властивостей та нових взаємозв'язків між оновленими елементами системи. У свою чергу, інтегрований підхід до навчання – це цілісний комплекс методів, прийомів, форм роботи, що

забезпечують вивчення навчальних тем згідно програми всебічно та різносторонньо. Інтегрований підхід є одним із пріоритетних підходів у Новій українській школі.

У контексті вивчення інтегративного підходу, ми визначили, що читацька компетентність є особистісною інтегрованою якістю молодшого школяра, вона базується на знаннях літератури, орієнтуванні у її тематиці та жанрах; у комплексі практичних умінь та навичок, пов'язаних із пошуком, читанням, аналізом літературного твору, а також на досвіді самого маленького читача, його уявленнях про літературний світ.

Для діагностики сформованості читацької компетентності молодших школярів ми виокремили наступні *компоненти*: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-творчий, *критерії*: інтерес до читання, знаннєвий, практичний та рефлексивний критерії, а також низку *показників*: основні мотиви читання, орієнтування у тематиці дитячих творів, розрізнення творів різних жанрів, знання українських відомих поетів та письменників, здатність до аналізу прочитаного твору, здатність самостійно обирати книги для читання, здатність використовувати досвід із прочитаного у своєму житті, здатність до літературної творчості. На основі компонентів, критеріїв та показників ми виокремили наступні *рівні*: низький, середній, достатній, високий.

Аналізуючи результати отримані за всіма показниками, можемо стверджувати, що, в більшості молодші школярі пасивно ставляться до читання, аналізу прочитаного, опрацювання художніх творів, літературна діяльність їх також приваблює мало. Хоча в класі поодинокі зустрічалися діти, які активно проявляли себе у літературних завданнях. Діагностика дитячих робіт засвідчила, що сформованість читацької компетентності на низькому рівні знаходиться у 4 (36,35%) школярів, на середньому – у 4 (36,35%), на достатньому – у 2 (18,2%), та на високому – 1 (9,1%).

У ході вивчення особливостей формування читацької компетентності молодших школярів ми опрацювали європейський досвід та визначили, що

інтеграція уроків літературного читання з іншими уроками в рамках синергетичного поєднання різних освітніх галузей створює потужний стимул для учнів. Окрім того, використання різноманітних прийомів («Читацької розминки», роботи з коміксами, мудбордами, текстами нової природи, чек-листами, «текстами нової природи») також дозволить употужнити процес формування читацької компетентності молодших школярів.

У дослідженні ми вивчали досвід вчителя вищої категорії опорного навчального закладу «Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів» с. Довжок Ямпільської міської ради Вінницької області, Сорочан Тетяни Петрівни. Педагогічний стаж вчительки – 42 роки. Вивчений досвід є цікавим, інноваційним, його з легкістю можна впроваджувати у систему роботи початкової школи. У своїй діяльності вчителька використовує різні види роботи над літературним твором, працює над формуванням чотирьох навичок читання: швидкості, виразності, свідомості та правильності. Тетяна Петрівна у театралізований спосіб вивчає з дітьми біографії відомих українських митців, застосовує у своїй роботі інтерактивні вправи, творчі вправи на аналіз художньої літератури, працює з дітьми над веденням читацького щоденника та читацького календаря. На нашу думку, досвід вчительки дозволить ефективніше розвивати читацьку компетентність школярів.

Використовуючи європейський досвід та передовий досвід педагога у своїй практиці, на підсумковому етапі експерименту ми отримали такі результати: низький показник зменшився на 27,25%, середній – на 9,15%; а от показник достатнього рівня зріс на 18,3%, майже в половину, а от показник високого рівня зріс на 18,1%, а це втричі більше, ніж на констатувальному етапі експерименту. Таким чином, можемо стверджувати, що запропоновані нами методи, прийоми, форми роботи з дітьми дозволили покращити їхню читацьку компетентність.

Проведене дослідження не вичерпує усі можливості теми, тому наступним ми можемо досліджувати «Розвиток читацьких інтересів дітей

засобами європейських освітніх технологій» або ж «Організація буккросингу як засіб формування читацької компетентності молодших школярів».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Інтеграція як освітня перспектива. Початкова школа, 2002. № 16. С. 10-11.
2. Бондар Ю. В. Педагогічні умови формування творчих умінь в учнів початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Вип. 34. Том 1. С. 220-225. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/34-1-35>
3. Бондаренко О. А. Формування читацької компетентності молодших школярів. Початкова школа. 2014. № 5. С. 6-8.
4. Большакова І., Пристінська М. У світі словникових слів. Система нетрадиційних завдань для словникової роботи в 2 класі: навч. посіб. К. : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2016. 96 с.
5. Василюк А. Аксіологічний підхід до формування авторитету вчителя. *Autorytet w wychowaniu /red. R. Stępień, M. Tanaś. Warszawa. Wyd. Fundacja Nowoczesne Mazowsze Mazowiecka Fundacja Społeczna*, 2017. s. 9-102.
6. Вашуленко М. С. Інтегрування завдань з рідної мови й читання. *Початкова школа*, 1994. № 6. С.13-17.
7. Вашуленко О.В. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Початкова школа*. 2011. №1. С.48-50.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnyk>
9. Глиницька Л.В. Формування читацької компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2012. №8. С. 4-11.
10. Головка В.А Сутність читацької компетентності молодших школярів. URL: <http://kppordgu.do.amdocsmaterianaukovo-praktichnojiinternetkonfer.pdf>.
11. Гончаренко С. У. Інтеграція наукових знань і проблема змісту освіти. *Постметодика*, 1994. С. 3-9.
12. Дабіжа Л. П., Комарівська Н.О., Любчак Л.В. Інтегровані уроки читання та мистецтва як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : збірник наукових праць / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; ред. кол.: А. М. Коломієць, В. І. Шахов, О. В. Акімова, В. М. Галузяк, Н. І. Лазаренко та ін. Вінниця, 2021. Випуск 66. С. 7-11

13. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
14. Іванчук М. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання. *Початкова школа*. 2004. № 5. С. 10-13.
15. Імбер В. І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці. Наукові записки. Серія: Психологія. Зб. матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів. Вип.4. Вінниця, 2013. С.14-16.
16. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2017. 44 с.
17. Козловська І.М. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. К., 2001. 464 с.
18. Комарівська Н. Творчий розвиток молодших школярів на уроках літературного читання. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за ред. Г.С.Тарасенко*. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. Вип. 5. С. 168-172.
19. Комарівська Н., Лапшина І., Франчук Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного*

університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : 14 Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Вип. 59 / Редкол. : В.І.Шахов (голова) та ін. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2020. 83-88.

20. Кондзелка Н. Освітні перспективи коміксів. Irbis Comics. 2020. URL: https://irbis-comics.com.ua/articles/osvitni_perspektyvy_komiksiv
21. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
22. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К.: Рад. школа, 1989. 608 с.
23. Лазаренко Н. І. Нові вимоги до професіоналізму вчителя в умовах євроінтеграції. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія : зб. наук. праць. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. № 54. С. 100-106.
24. Лапшина І.М. Традиції та інноватика у формуванні навички читання у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 10–11 листопада 2015 р.) / за ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв*. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015. С. 151-155
25. Лапшина І.М., Комарівська Н.О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку. *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інноваційні технології в дошкільній освіті»*. Переяслав-Хмельницький, 2019. С.44-48.
26. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч. метод. посібник. вид. 4-те,. навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2011. 190 с.

27. Лесняк Н. В. Міжпредметні зв'язки у формуванні мовленнєвих умінь майбутніх учителів початкових класів: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Рівненський держ. педагогічний ін-т. Рівне, 1997. С. 159 -181.
28. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. ВЦ «Академія». Київ : Академія, 2006.
29. Любчак Л.В., Колеснік К.А. Методика організації ігрової діяльності: практикум. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 115 с.
30. Манайло В.В. Формування читацької компетентності молодших школярів на уроках позакласного читання. Основа. 2015. №4. С. 3-6.
31. Мартиненко В. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32307655.pdf>
32. Олійник Н. А., Трачук Н. М. Праксеологічні аспекти професійної діяльності педагога. Академічні студії. Серія «Педагогіка», 2021. Вип. 3, Ч. 1. С. 75-84.
33. Педагогіка вищої школи: словник довідник / упор. О.О. Фунтікова. Запоріжжя, 2007. 404 с.
34. Подановська Г.В. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на основі взаємозв'язку уроків літературного читання та роботи з дитячою книжкою : дис.на здоб.наук. ступ.канд.пед. наук. Тернопіль, 2021. 290 с.
35. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192
36. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020.88 с.
37. Програма загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи загальноосвітніх навчальних закладів», затверджена наказом МОНу від 20.03.2018 р. №256

38. Савченко О. Я. Дидактичні особливості інтегрованих уроків // Початкова школа. 1992. № 1. С. 27-29.
39. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: посіб. для вчителя. К. : Освіта, 2007, 334 с.
40. Савченко О.Я. Ключові компетентності – інноваційний результативний шкільної освіти. Рідна школа. 2011. № 8-9, С. 4-8.
41. Савченко О.Я. Типова освітня програма для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти. Київ, 2018. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf>
42. Слободяник О. Становлення читацької компетентності молодших школярів на уроках літературного читання. *Українська дитяча література: здобутки й перспективи розвитку : матеріали II Регіональної студентської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 2 квітня 2020 р.)* / упоряд. Лапшина І. М., Віннічук А. П. Вінниця : ВДПУ, 2020. Вип. 2. С. 149-154
43. Словник іншомовних слів. URL: [https://www.jnsm.com.ua/cgi-
https://www.jnsm.com.ua/cgi-
bin/u/book/sis.pl?Qry=%CA%EE%EC%B3%EA%F1](https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CA%EE%EC%B3%EA%F1)
44. Скрипченко О.В. Загальна психологія : підручник. Київ : Либідь, 2005. 464 с.
45. Сова М. Філософсько-культурологічні основи інтеграції знань. *Рідна школа*, 2002. № 5. С. 33-36
46. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
47. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. Київ: Радянська школа, 1976-1977. Т. 1. 654 с.
48. Хоменко Л. Читацькі інтереси та читацька активність школярів : психологічні аспекти проблеми. *Психолог*. 2005. № 3. С. 5-6.

49. Цимбалару А. Д. Педагогічне проектування освітнього простору в школі І ступеня: теорія і практика : монографія. Київ : Пед. думка, 2013. 692 с.
50. Чемоніна Л. В. Сучасні технології навчання мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі : електронний навч. посібн. Бердянськ, 2019. 112 с.
51. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 640 с.
52. Шинкарук В.І. Філософський словник. Київ : Головна ред. УРЕ, 1986. 1076 с.
53. Шиян Р.Б. Типова освітня програма для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти. Київ, 2018. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Shiyana.pdf>
54. Щоденні 5. URL: <https://naurok.com.ua/post/schodenni-5-priyomi-rozvitku-pisma-i-chitannya-v-odniy-metodici>
55. Якименко С. І. Інтеграційні процеси в сучасній початковій освіті. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 2014. Вип. 42. С. 143-150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2014_42_30.
56. Якименко С.І. Впровадження інтегрованої технології в освітній процес школи І ступеня. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/download/3214/2888/>
57. Harrison R. Europe in question: theories of regional international integration / R. Harrison. London : George Allen & Unwin Ltd., 1974. 256 p.
58. Jacob P. The integration of political Communities / P. Jacob, J. Toscano. Philadelphia : Lippincott, 1964. 314 p.
59. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / Sixth Edition ; ed. by Sally Wehmeier. Oxford : University Press, 2000. 1540 p
60. Edera. URL: https://edera.gitbook.io/glossary/integraciya/intehrovane_navchannia
61. Etzioni A. Political unification: a comparative study of leaders and forces / A. Etzioni. New York : Rinehart, 1965. 346 p.

